Ecolebooks.com

MAGS

MWONGOZO WA KUSAHIHISHA KARATASI YA PILI

1. UFAHAMU

(a) **Mashaka ya kilimo cha mahindi**

(b) Shilingi elfu saba na mia tatu (200,000 – 192,700=7,300)

(c) (i) Tisho la korongo na vidiri kufukua mbegu.

(i) Kiangazi

(ii) Mvua ya barafu

(iii) Gharama kubora **(1x3=3)**

(d) Eleza maana za methali zifuatazo kwa mujibu wa taarifa

(i) Usikate majani, mnyama hajauawa (alama 1)

Haikuwa vizuri kufurahia faida kabla ya kuuza mavuno.

(ii) Muumba ndiye muumbua (alama 1)

Mungu ana uwezo wa kuleta barafu na kiangazi na kustawisha mimea.

(e) Eleza mambo mawili yaliyosababisha msimulizi asipate faida alivyotarajia. (alama 4)

(i) Kiwango cha chini cha mavuno

(ii) Kushuka kwa bei **(2x2=4)**

(f) Kwa nini msimulizi alisema maumbile ni kitu cha ajabu? (alama 1)

Mahindi aliyodhani yameangamizwa na kiangazi yalinawili tena.

(g) Eleza maana za;

i. Kinuamgongo (alama 1)

Malipo ya kustaafu.

ii. Manyakanga wa kilimo (alama 1)

DOWNLOAD MORE RESOURCES LIKE THIS ON ECOLEBOOKS.COM

Ecolebooks.com

Wataalamu wa kilimo.

Makosa sita ya sarufi adhibu = 3
Hijai adhibu = 3

2. MAJIBU YAUFUPISHO

(a) Fupisha aya ya kwanza kwa kutumia maneno 35-40 (alama 5)

Hoja muhimu

- **Utafiti umebaini kuwepo uwiano baina ya lugha rasmi na kiwango cha umaskini na utajiri katika nchi.**
- **Kutumiwa kwa lugha za wakoloni katika shughuli rasmi zinazoathiri wengi ilhali hawazielewi kunawafanya wasiweze kufasiri sera za serikali ifaavyo. (1X5=5)**

(b) Kwa maneno kati ya 100-110, eleza manufaa ya kutumia lugha inayoeleweka na watu wengi kama lugha rasmi katika nchi. (alama 10)

Hoja muhimu

- **Wanaoitumia wanaweza kujieleza wakaeleweka vizuri.**
- **Huwawezesha kushiriki katika shughuli zinazowaathiri.**
- **Huwafanya watumiaji wakahisi kutambulika.**
- **Huhakikisha kuwa ujuzi na maarifa hayasalii kuwa nilki ya walioelimika tu bali pia wasioielewa lugha ya kigeni.**
- **Huhakikisha kuwa wengi wanaelewa kinachowasilishwa.**
- **Huondoa utegemezi wa wakalimani.**
- **Huwezesha watu kuchangia katika uimarishaji wa demokrasia.**
- **Hutoa nafasi sawa kwa kila mtu kushiriki katika ujenzi wa kitaifa.**
- **Huimarisha mtagusano. (10X1=10)**

Makosa sita ya sarufi adhibu = 3
Hijai adhibu = 3

DOWNLOAD MORE RESOURCES LIKE THIS ON ECOLEBOOKS.COM

Ecolebooks.com

3. SARUFI NA MATUMIZI YA LUGHA (ALAMA 40)

(a) Taja vipasuo viwili vya kaakaa laini. (alama 2)

/k/

/g/ **(1X2=2)**

(b) Andika neno la silabi moja lenye sauti mwambatano. (alama 1)

Ndama. Suti mfano nz,mb,nd,kw,zw

(c) Weka shadda katika neno lifuatalo ili itoe maana mbili tofauti. (alama 2)

ala

ala – aina ya mfuko unaotiwa kisu/panga.

ala- zana ya kazi.

Ala! – mshangao

(d) Tumia kiimbo katika sentensi mbili tofauti ili kudhihirisha. (alama 2)

i. Ombi/rai

Tafadhali nifungulie mlango.

ii. Amri/kuamuru

Ondokeni hapa!

(e) Tambulisha vipashio viwili vya sarufi ya Kiswahili. (alama 2)

Sauti

Silabi

Neno

DOWNLOAD MORE RESOURCES LIKE THIS ON ECOLEBOOKS.COM

Ecolebooks.com

Sentensi

(f) Tunga sentensi kwa kutumia kiwakilishi huru nafsi ya tatu wingi. (alama 2)

- **Wao hawana heshima.**
- **Nafsi ya tatu yeye (umoja) wingi wao.**

(g) Tumia kivumishi cha pekee katika sentensi kuonyesha umilikaji. (alama 1)

- **Matumizi ya enye.**
- **Mwenye gari amewasili.**

(h) Tumia kihusishi kuonyesha uhusiano wa wakati na kiwango. (alama 2)

- **Vihusishi vya wakati toka, hadi, mpaka, kabla ya, mwishoni mwa n.k**
- **Vihusishi vya kiwango mfano zaidi ya**
  Amefanya kazi <u>zaidi ya</u> (kiwango) Tamima <u>kabla ya</u> (wakati) mwalimu kutoka

(i) Weka maneno haya katika ngeli zake. (alama 2)

i. Miwani
   I - I

ii. Wema
   U –U

(j) Ainisha mofimu katika neno lifuatalo. (alama 3)

Hakuwakaribisha

Ha – kikanushi cha nafsi
ku – kikanushi wakati uliopita
wa – watendewa
karib – mzizi
ish – kauli
a – kiishio

DOWNLOAD MORE RESOURCES LIKE THIS ON ECOLEBOOKS.COM

(k) Bainisha tofauti kati ya mzizi huru na mzizi funge kwa kutoa mifano. (alama 2)

- **Mzizi huru ni neno zima lialojitegemea kimaana bila viambishi mfano sahau, jadili,rudi,jadili na sanduku.**
- **Mzizi funge au tegemezi ni ule ambao huhitaji kuambishwa ili kudhihirisha maana kamili mfano piga, a-na-chez-a**

(l) Bainisha kishazi huru na kishazi tegemezi katika senensi ifuatayo. (alama 2)
Utakapomkabidhi barua hii, nipashe habari
Utakapomkabidhi barua hii – kishazi tegemezi.
Nipashe habari – kishazi huru.

(m) Tambua aina za shamirisho katika sentensi ifuatayo. (alama 3)
Ilitumwa kumlimia nyanya shamba
I – shamirisho ala
nyanya – kitondo
shamba - kipozi

(n) Yakinisha sentensi ifuatayo katika hali ya mazoea. (alama 2)
Hakuwasaidia wala hakuwakaribisha kwake.
Huwasaidia na kuwakaribisha kwake.

(o) Tambua kirai kihusishi katika sentensi ifuatayo. (alama 1)
Jino la Tamima linauma mara kwa mara.
La Tamima

(p) Tunga sentensi ukitumia neno zawadi kama kitenzi (alama 2)
Juma alimzawadia mtoto

(q) Andika katika usemi wa taarifa. (alama 2)
“Nitamwalika mtondogoo.” Fatuma akasema.
Fatuma alisema kwamba angemwalika siku tano baadaye.

DOWNLOAD MORE RESOURCES LIKE THIS ON ECOLEBOOKS.COM

Ecolebooks.com

(r) Changanua sentensi hii kwa kutumia matawi. (alama 4)

Darasa lilojengwa limefunguliwa leo alasiri.

(s) Kanusha (alama 1)

Sisi ndisi wanafunzi(atumie kikanushi cha ndi)

Sisi si wanafunzi (kikanushi huru)

Sisi sisi wanafunzi (kikanushi ambata)

(t) Tunga sentensi moja ukitumia kiambishi –po- kudhihirisha mahali dhahiri. (alama 1)

Patazamwa<u>po</u> na watalii panavutia.

Ana<u>po</u>palima patajengwa.

Makosa sita ya sarufi adhibu = 3

Hijai adhibu = 3

4. <u>ISIMU JAMII (ALAMA 10)</u>

(a) Eleza maana ya lugha ya taifa. (alama 2)

DOWNLOAD MORE RESOURCES LIKE THIS ON ECOLEBOOKS.COM

Ecolebooks.com

Ni lugha iliyoteuliwa kama kitambulisho cha utamaduni na ustaarabu wa taifa zima. (1x2=2)

(b) Eleza sababu tatu zinazofanya watu kubadili na kuchanganya ndimi. (alama 3)

i. Kusisitiza ujumbe.
ii. Upungufu wa msamiati wa lugha moja.
iii. Kutaka kudhihirisha uko kundi Fulani la watu. (1x3=3)

(c) Eleza hatua tano ambazo zimesaidia kukuza lugha ya Kiswahili baada ya uhuru nchini Kenya. (alama 5)

i. Kuwekwa kwa sera.
ii. Kueuliwa kwa Kiswahili kama lugha ya taifa.
iii. Vyombo vya habari na mawasiliano mfano taifa leo.
iv. Shughuli za biashara.
v. Uchapishaji wa vitabu.
vi. Shughuli za kidini.
vii. Kampeni za kisiasa vilitegemea matumizi ya Kiswahili. (1x5=5)

Makosa nne ya sarufi adhibu alama mbili
Hijai adhibu alama mbili

DOWNLOAD MORE RESOURCES LIKE THIS ON ECOLEBOOKS.COM